

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ПОПОВНЕННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ В КРИЗОВИЙ ПЕРІОД ЕКОНОМІКИ

БОРОХ Н. М.

Золочів

Місцеві бюджети сформувалися разом з виникненням органів місцевого самоврядування. Вони є у федеральних і унітарних державах. Значний вплив на функціонування місцевих бюджетів має державний устрій та національні особливості організації місцевого самоврядування.

Місцеві бюджети – це фонди грошових коштів, призначені для реалізації завдань і функцій, покладених на органи самоврядування. За рахунок фондів грошових коштів місцевих бюджетів – складової бюджетної системи держави і фінансової бази діяльності органів самоврядування – забезпечується фінансування заходів економічного і соціального розвитку на відповідній території. Згідно зі ст. 43 Конституції України місцеві органи самоврядування здійснюють управління майном, що є у комунальній власності; затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку і здійснюють контроль за їх виконанням; затверджують бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць і здійснюють контроль за їх виконанням; встановлюють місцеві податки та збори відповідно до закону; утворюють, реорганізують та ліквідують комунальні підприємства, організації, установи [1].

У процесі виконання своїх завдань і функцій між місцевими бюджетами, з одного боку, та юридичними і фізичними особами, що функціонують на даній території, з іншого, складаються економічні відносини щодо мобілізації і витрачання грошових коштів цих бюджетів. Крім того, між місцевими бюджетами різних рівнів і між ними і державним бюджетом виникають економічні відносини, зумовлені перерозподілом фінансових ресурсів. Останнє пов'язане з необхідністю забезпечення ефективного функціонування кожного бюджету [2].

Відносини, що виникають у процесі складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання та контролю за дотриманням бюджетного законодавства, і питання відповідальності за порушення бюджетного законодавства регулюються Бюджетним кодексом України.

Місцевий бюджет містить надходження і витрати на виконання повноважень органів влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Ці надходження і витрати становлять єдиний баланс відповідного бюджету. Місцевий бюджет може складатись із загального фонду та спеціального фонду. Відповідно до ч. 6 ст. 13 Бюджетного кодексу України підставою для рішення Верховної Ради Автономної Республіки Крим або відповідної місцевої ради про створення спеціального фонду у складі місцевого бюджету може бути виключно Бюджетний кодекс та Закон про Державний бюджет України [4].

Як загальний, так і спеціальний фонди місцевих бюджетів складаються з надходжень і видатків. Надходженнями до бюджету визнаються доходи бюджету, повернення кредитів до бюджету, кошти від державних (місцевих) запозичень, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу/пред'явлення цінних паперів. Перелік доходів за видами місцевих бюджетів закріплено в статтях 64 – 69 Бюджетного кодексу України.

Протягом останніх років особливо актуальною стала проблема нестачі фінансових ресурсів органів місцевої влади та нестабільність джерел їхньої дохідної частини. Виявлення резервів зростання дохідної частини місцевих бюджетів особливо набирає актуальності в умовах фінансової кризи.

Метою статті є дослідження основних напрямків формування місцевих бюджетів і визначення збільшення надходжень до бюджету.

Питання вдосконалення механізму поповнення дохідної частини місцевих бюджетів України в умовах фінансової кризи приділяється значна увага. Дану проблему висвітлено в працях вітчизняних та зарубіжних економістів та науковців: Ш. Бланкарта, О. Василюка, М. Кульчицького, Т. Грицюка, Ц. Огнята, Н. Здерка та ін. Деякі економісти у своїх наукових роботах досліджують не нову для України, але дуже актуальну в останній час, проблему прозорості бюджету, аналізують методи залучення громадськості до бюджетного процесу, підвищення інформатизації та публічності даного питання.

Резервам збільшення дохідної частини місцевих бюджетів присвячено праці В. Прохорової, А. Серженка та ін.

Велика кількість авторів вважає за необхідне розширення переліку місцевих податків і зборів та підвищення ставок деяких податків.

До заходів підвищення ролі місцевих бюджетів відносять введення нових податків таких, як податок на багатство, екологічний податок, туристичний збір [3] та ін.

Хоча у випадку введення до сплати екологічного податку податковий тягар переміщується на більш тісне коло платників податків. Тому автори в своїх дослідженнях пропонують твердження [6], що Україні не потрібно такої великої кількості податків. Таким чином, реальне збільшення надходжень до місцевих бюджетів залежить від зростання доходів від податку з фізичних осіб та земельного податку, частки яких є найбільшими у структурі податкових надходжень місцевих бюджетів.

Також позитивний результат очікується багатьма вітчизняними науковцями і політиками щодо збільшення поповнення місцевих бюджетів від надходження плати за паркування автомобілів. Так склалося, що діяльність, пов'язана з паркуванням транспортних засобів, сьогодні набула широкого розповсюдження. При цьому плата за паркування автомобілів є одним з найбільш важливих джерел наповнення місцевих бюджетів у країнах з усталеними традиціями місцевого самоврядування. Натомість в Україні протягом останніх років мала місце дещо інша ситуація: надходження збору за припаркування автотранспорту склали тільки близько 3% від загального об-

сягу місцевих податків і зборів. Поліпшення механізму його справляння в Податковому кодексі України разом з рядом чинників – збільшення кількості транспортних засобів, розширення мережі платних зон паркування та покращення якості наданих сервісних послуг – сприятимуть зростанню темпів надходження даного збору[5].

З метою виявлення невикористаних земель, земельних ділянок, що пустують і не передані в оренду, необхідно зробити повну інвентаризацію земельних ділянок на територіях місцевих громад, якщо необхідно, укласти угоди з орендарями та забезпечити повне надходження плат до місцевих бюджетів. Також потрібно регулярно здійснювати індексацію грошової оцінки земель. Брак наповнення дохідної частини місцевих бюджетів земельним податком зумовлений заниженою грошовою оцінкою вартості земель та ведення недосконалого їх обліку.

Для підвищення ефективності поповнення дохідної частини місцевих бюджетів необхідно також запровадити в дію зміну принципів планування та виконання доходів місцевих бюджетів.

Для забезпечення збільшення доходів бюджету від податку з доходів фізичних осіб потрібно збільшити рівень заробітної плати, ліквідувати заборгованості із заробітної плати, зменшити або ліквідувати тонізацію доходів, що потребує дій від центральних органів виконавчої влади.

Виходячи з дослідженого матеріалу, можна зробити такі висновки: для вдосконалення механізму поповнення дохідної частини місцевих бюджетів України, особливо в кризовий період економіки, є необхідність вдосконалення законодавства щодо планування і виконання доходів місцевих бюджетів та компетентність кадрів, що займаються плануванням і виконанням доходів місцевих бюджетів.

Основними напрямками збільшення дохідної частини місцевих бюджетів є проведення індексації грошової вартості земельних ділянок, збільшення розміру заробітної плати, ліквідація заборгованості по заробітній платі та ліквідація тінізації доходів. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України, 1996, № 30, ст. 141 з доповненнями та змінами.
2. Бюджетний кодекс України – редакція від 05.02.2012 р. // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show>
3. Податковий кодекс України – редакція від 02.12.2010 р. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>
4. **Теліпка В. Е.** Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / В. Е. Теліпка, А. С. Овчаренко, С. А. Панасюк; За заг. ред. М. Я. Азарова. – К.: Центр навчальної літератури, 2011. – 480 с.
5. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України: в 3 т. / Кол. авторів [заг. редакція М. Я. Азарова]. – К.: Міністерство фінансів України, Національний університет ДПС України, 2010. – 2389 с.
6. **Антипов В. І.** Тіньова економіка та економічна злочинність: світові тенденції, українські реалії та правові засоби контролю (теоретико-методологічне узагальнення) : монографія / В. І. Антипов. – Вінниця: ДП ДКФ, 2006. – 1040 с.